Štvrtok 28. novembra 2019

P9_TA(2019)0081

Nedávne opatrenia Ruskej federácie proti litovským sudcom, prokurátorom a vyšetrovateľom zapojeným do vyšetrovania tragických udalostí z 13. januára 1991 vo Vilniuse

Uznesenie Európskeho parlamentu z 28. novembra 2019 o nedávnych opatreniach Ruskej federácie proti litovským sudcom, prokurátorom a vyšetrovateľom zapojeným do vyšetrovania tragických udalostí z 13. januára 1991 vo Vilniuse (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Ruskej federácii,

— so zreteľom na Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor o ľudských právach),

— so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv,

— so zreteľom na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach,

— so zreteľom na Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach,

— so zreteľom na Chartu základných práv Európskej únie,

— so zreteľom na základné zásady OSN týkajúce sa nezávislosti súdnictva,

— so zreteľom na nedávnu výmenu názorov vo Výbore pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci z 12. novembra 2019 ([1]),

— so zreteľom na článok 132 ods. 2 a 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže ako priamy dôsledok paktu Molotov – Ribbentrop komunistický ZSSR anektoval okrem ďalších krajín aj Litovskú republiku;

B. keďže Ruská federácia sa na základe prijatia záväzkov v rámci Všeobecnej deklarácie ľudských práv a Európskeho dohovoru o ľudských právach a ako plnoprávny člen Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe zaviazala dodržiavať zásady demokracie a právneho štátu, ako aj základné slobody a ľudské práva;

C. keďže od 11. do 13. januára 1991 sa ozbrojené sily ZSSR dopustili aktu agresie voči nezávislému litovskému štátu a ľuďom, ktorí sa nenásilnou formou snažili brániť televíznu vežu vo Vilniuse, v dôsledku čoho zahynulo 14 osôb a takmer 800 bolo zranených; keďže represívne konanie sovietskych ozbrojených síl pokračovalo až do pokusu o prevrat, ku ktorému došlo v auguste 1991 v Moskve;

D. keďže toto krvipreliatie bolo odsúdené na celom svete, a to aj predsedom Najvyššieho sovietu Ruskej sovietskej federatívnej socialistickej republiky počas masovej demonštrácie v Moskve o niekoľko dní neskôr;

E. keďže Ruská federácia v Zmluve medzi Litovskou republikou a Ruskou sovietskou federatívnou socialistickou republikou o základe vzťahov medzi štátmi z 29. júla 1991 uznala obnovenie nezávislej Litovskej republiky z 11. marca 1990;

([1]) https://www.europarl.europa.eu/ep-live/en/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE

F. keďže Ruská federácia prevzala práva a povinnosti bývalého Sovietskeho zväzu a je jeho nástupníckym štátom;

G. keďže krajský súd vo Vilniuse vydal 27. marca 2019 rozsudok v tzv. kauze 13. január, ktorým boli Dmitrij Jazov, bývalý minister obrany Sovietskeho zväzu, Vladimír Uskhopčik, bývalý veliteľ posádky sovietskeho vojska vo Vilniuse, Michail Golovatov, bývalý veliteľ špeciálnych síl KGB, a 64 ruskí, bieloruskí a ukrajinskí občania uznaní vinnými z vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti za svoju účasť na akte agresie voči litovskému štátu;

H. keďže všetci páchatelia tohto útoku s výnimkou dvoch, a to bývalých dôstojníkov sovietskej armády Jurija Mela a Gennadija Ivanova, boli súdení v neprítomnosti, pričom obžalovaní boli odsúdení na tresty odňatia slobody až do 14 rokov; keďže rozsudky vydané na jar 2019 sa týkajú tragických udalostí po vyhlásení nezávislosti Litvy z 11. marca 1990 a pokusov Sovietskeho zväzu donútiť Litvu zrušiť vyhlásenie nezávislosti, ktoré začali hospodárskou blokádou v prvej polovici roku 1990 a vyvrcholili brutálnym pokusom o zvrhnutie litovskej vlády v januári 1991;

I. keďže v rámci predsúdneho vyšetrovania kauzy 13. január orgány Litovskej republiky aktívne žiadali, aby príslušné orgány Ruskej federácie poskytli v tomto trestnom konaní právnu pomoc, ale Ruská federácia nespolupracovala;

J. keďže sa predpokladá, že Ruská federácia aktívne ukrýva a chráni hlavných zodpovedných a páchateľov aktov ozbrojenej agresie voči nevinným a neozbrojeným civilistom, napríklad veliaceho vojenského dôstojníka počas udalostí z januára 1991 Michaila Golovatova, a prijíma všetky možné opatrenia, aby im pomohla vyhnúť sa zodpovednosti;

K. keďže pôvodná reakcia Ruska na rozhodnutie súdu bola negatívna, pričom ruská Štátna duma uviedla, že súdne konanie bolo „politicky motivované“ a „pokusom o prepísanie histórie“, a ruské ministerstvo zahraničných vecí vyhlásilo, že „vec neponechá bez ďalšej odozvy“;

L. keďže v období od júla 2018 do apríla 2019 vyšetrovací výbor Ruskej federácie začal trestné konanie voči litovským prokurátorom, vyšetrovateľom a sudcom, ktorí sa podieľali na vyšetrovaní a pojednávaní kauzy 13. január, a to na základe článkov 299 a 305 trestného poriadku Ruskej federácie, v ktorých sa stanovuje trestná zodpovednosť za „vyvodzovanie trestnej zodpovednosti voči zjavne nevinnej osobe“ a za „vedomé vyhlásenie nespravodlivého rozsudku, rozhodnutia alebo akéhokoľvek iného právneho aktu sudcom (sudcami)“;

M. keďže toto politicky motivované trestné stíhanie iniciované Ruskou federáciou môže viesť k pokusom o zneužívanie systému Interpolu a ďalších dvojstranných a viacstranných dohôd o spolupráci s cieľom obmedziť práva vyšetrujúcich prokurátorov a pojednávajúcich sudcov počas prehliadok, vypočúvania a zatýkania v súvislosti s kauzou 13. január; keďže Ruská federácia sa môže pokúsiť dosiahnuť vydanie medzinárodných zatýkacích rozkazov na litovských funkcionárov, ktorí sa podieľajú na tomto konaní;

N. keďže v štátom kontrolovaných médiách Ruskej federácie, ako aj zo strany jej oficiálnych predstaviteľov prebieha propagandistická a dezinformačná kampaň, ktorá je zameraná na rozvoj konšpiračných teórií týkajúcich sa kauzy 13. január a ktorá je súčasťou hybridných hrozieb namierených proti EÚ a demokratickým štátom;

O. keďže zásada právneho štátu zahŕňajúca nezávislosť súdnictva je jednou zo spoločných hodnôt, na ktorých je postavená EÚ; keďže podľa zmlúv je Komisia spolu s Európskym parlamentom a Radou zodpovedná za zaručenie dodržiavania zásad právneho štátu ako základnej hodnoty Únie a za zabezpečenie dodržiavania práva, hodnôt a zásad EÚ;

P. keďže sudcovia ktoréhokoľvek členského štátu sú aj sudcami Európskej únie ako celku;

Štvrtok 28. novembra 2019

Q. keďže nezávislosť súdnictva je základom právneho štátu a je nevyhnutná pre fungovanie demokracie a dodržiavanie ľudských práv; keďže nezávislosť súdnictva je zakotvená v článku 47 Charty základných práv a v článku 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach;

R. keďže základné zásady OSN týkajúce sa nezávislosti súdnictva stanovujú, že povinnosťou všetkých vládnych a iných inštitúcií je rešpektovať a zachovávať nezávislosť súdnictva; keďže tiež uvádzajú, že nesmie dochádzať k neprimeranému alebo neoprávnenému zasahovaniu do súdneho procesu ([2]);

S. keďže vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv sú osobitne zakotvené zásady rovnosti pred zákonom, prezumpcie neviny a práva na spravodlivé a verejné vypočutie príslušným, nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom;

T. keďže v článku 1 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach, ktorý Ruská federácia ratifikovala, sa stanovuje, že „zmluvné strany sa zaväzujú poskytovať si v súlade s ustanoveniami tohto dohovoru čo najširšiu vzájomnú pomoc v konaniach o trestných činoch, ktorých potrestanie patrí v čase podania žiadosti o právnu pomoc do právomoci justičných orgánov dožadujúcej zmluvnej strany“;

U. keďže Ruská federácia čoraz viac porušuje medzinárodné právo a záväzky a zastáva pozície, ktoré sú v rozpore s dobrými susedskými vzťahmi, čím narúša akúkoľvek perspektívu budúcej spolupráce;

1. vyjadruje svoju podporu a sústrasť rodinám obetí z kauzy 13. január;

2. konštatuje, že opatrenia orgánov Ruskej federácie týkajúce sa litovských sudcov a prokurátorov porušujú základné právne hodnoty, najmä nezávislosť súdnictva, ako aj zásadu, že ľudské práva a slobody možno zákonne obmedziť len na účely, na ktoré sa takéto obmedzenia ukladajú podľa medzinárodného práva;

3. pripomína, že trestné stíhanie prokurátorov a sudcov za ich profesijné činnosti je jednou z foriem neprijateľného vonkajšieho vplyvu, ktorá zasahuje do nadradenosti práva;

4. zdôrazňuje, že konania vedené proti prokurátorom a sudcom v takýchto trestných veciach nemožno považovať za legitímne;

5. dôrazne odsudzuje tieto porušenia základných zásad a noriem medzinárodného práva, ktorých sa dopustili ruské orgány, a protestuje voči týmto politicky motivovaným prípadom trestného stíhania;

6. vyjadruje solidaritu s litovskými prokurátormi, vyšetrovateľmi a sudcami, ktorých Ruská federácia v tomto prípade obžalovala, a s úsilím litovskej vlády upriamiť pozornosť na tento prípad a obmedziť ujmu a nebezpečenstvo hroziace osobám, ktoré ruské orgány neprávom obvinili;

7. zdôrazňuje, že všeobecne uznávané záruky nezávislosti sudcov a prokurátorov zakazujú akékoľvek zasahovanie do výkonu spravodlivosti súdom alebo čo i len najmenšie ovplyvňovanie rozsudku, ako aj trestné stíhanie sudcu za vynesený rozsudok alebo zasahovanie do práce prokuratúry pri vyšetrovaní prípadov;

8. vyzýva orgány verejnej moci Ruskej federácie, aby ukončili trestné konania začaté proti litovským prokurátorom, vyšetrovateľom a sudcom v súvislosti s kauzou 13. január;

9. vyzýva orgány Ruskej federácie, aby v rámci vykonávania Zmluvy medzi Litovskou republikou a Ruskou sovietskou federatívnou socialistickou republikou o základe vzťahov medzi štátmi z 29. júla 1991 posúdili zodpovednosť osôb, ktoré viedli akt agresie voči litovskému štátu v dňoch 11. až 13. januára 1991 alebo sa na ňom podieľali, a aby pomáhali orgánom presadzovania práva Litovskej republiky pri snahe o spravodlivosť v kauze 13. január;

([2]) https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx

10. vyzýva orgány Ruskej federácie a Bieloruska, aby vyhoveli žiadostiam Litovskej republiky o vzájomnú právnu pomoc v kauze 13. január;

11. vyzýva ruské orgány, aby zastavili nezodpovedné dezinformačné a propagandistické vyhlásenia predstaviteľov Ruskej federácie týkajúce sa kauzy 13. január;

12. vyzýva členské štáty, aby v prípade, že Ruská federácia požiada o vzájomnú právnu pomoc v súvislosti s trestným stíhaním litovských prokurátorov a sudcov, ktorí vyšetrujú kauzu 13. január, v Ruskej federácii, pristupovali k tejto veci ako k politicky motivovanej, aby úzko spolupracovali s litovskými orgánmi a aby v tejto veci odmietli právnu pomoc Ruskej federácii;

13. vyzýva Komisiu pre kontrolu spisov Interpolu, ktorá zodpovedá za predchádzanie zneužívaniu zatýkacích rozkazov na politické účely, aby obozretne pristupovala ku každej žiadosti o vydanie medzinárodného zatýkacieho rozkazu voči obvineným litovským funkcionárom; vyzýva všetky členské štáty a ostatných signatárov stanov Medzinárodnej organizácie kriminálnej polície – Interpolu, aby ignorovali všetky medzinárodné zatýkacie rozkazy na obvinených litovských funkcionárov; vyzýva Interpol, aby ignoroval všetky žiadosti Ruska o zatýkacie rozkazy súvisiace s kauzou 13. január;

14. vyzýva všetky členské štáty, aby neposkytovali Rusku žiadne osobné údaje, ktoré by sa mohli použiť v trestnom konaní voči litovským sudcom, prokurátorom a vyšetrovateľom;

15. vyzýva členské štáty, aby na európskej úrovni plne spolupracovali, pokiaľ ide o ich politiky voči Rusku, keďže väčšia súdržnosť a lepšia koordinácia sú nevyhnutné na dosiahnutie účinnejšej politiky EÚ, a tiež aby vyvinuli väčšie úsilie na zvyšovanie odolnosti a usilovali sa nájsť praktické riešenia na podporu a posilnenie demokratických procesov a nezávislého súdnictva;

16. vyzýva predsedov Rady a Komisie, PK/VP a členské štáty, aby tieto prípady naďalej pozorne sledovali, upozorňovali na tieto otázky v rámci rôznych fór a stretnutí s Ruskou federáciou a informovali Európsky parlament o komunikácii s ruskými orgánmi a aby zároveň dali ruským orgánom jasne najavo, že Európska únia je v tomto prípade, ako aj v iných súvisiacich prípadoch, jednotná a solidárna; naliehavo vyzýva členské štáty, aby na tento prípad upozornili pri komunikácii s ruskými orgánmi;

17. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie podpredsedníčke Komisie/vysokej predstaviteľke Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, Rade, Komisii, vládam a parlamentom členských štátov, Rade Európy, Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a prezidentom, vládam a parlamentom Ruskej federácie a Bieloruska.